

The background of the book cover is a photograph of two men sitting at a wooden table in a cafe or library. They are looking at each other in conversation. On the table is an open book, a closed book, and a cup of coffee. A window in the background shows a city street with a church spire visible through the rain.

EEN THEOLOGISCHE DIALOOG

AAN DE TAFEL VAN DE EEUWIGHEID

Een vriendelijk gesprek over orthodox christelijk geloof,
alverzoening, vrijheid, oordeel en hoop

TWEE VRIENDEN • ÉÉN SCHRIFT

Een verhalend essay met woordstudie en bronnen

FELLERBOOKS.COM

Copyright en publicatiegegevens

Aan de tafel van de eeuwigheid

Een vriendelijk gesprek over orthodox christelijk geloof, alverzoening, vrijheid, oordeel en hoop

© 2026 Feller Books. Alle rechten voorbehouden.

Deze uitgave wordt gepubliceerd door Feller Books — fellerbooks.com.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, behalve voor zover toegestaan door het toepasselijke auteursrecht.

Deze publicatie is bedoeld voor studie, gesprek en persoonlijke bezinning. Zij vervangt geen pastoraal, kerkelijk, juridisch of professioneel advies. De theologische standpunten in de dialoog worden met opzet als verschillende visies gepresenteerd.

Bijbelpassages zijn inhoudelijk weergegeven en dienen naast een erkende Bijbelvertaling en de grondtekst te worden bestudeerd.

Omslagbeeld en infographics: speciaal vervaardigd voor deze professionele editie.

Omslagontwerp en redactie: Feller Books

Website: <https://fellerbooks.com>

Editie: professionele uitgave 2026

Leeswijzer

Dit document is een verhalend-theologische dialoog. “Orthodox” betekent hier niet uitsluitend Oosters-Orthodox, maar de brede klassieke hoofdstroom van rooms-katholieke, oosters-orthodoxe en protestantse tradities die het laatste oordeel als beslissend beschouwen. Binnen die hoofdstroom bestaan belangrijke verschillen: eeuwige bewuste straf, vernietiging of conditionele onsterfelijkheid, en uiteenlopende beelden van vuur en uitsluiting. Die variatie wordt niet weggepoetst.

“Alverzoening” betekent hier christelijk universalisme: de overtuiging of sterke hoop dat Gods oordeel uiteindelijk genezend en herstellend werkt en dat alle schepselen vrijwillig in Christus met God verzoend zullen worden. Ook daarbinnen bestaan verschillen. Sommigen spreken stellig van een leer; anderen slechts van een hoop die men niet als zekerheid mag prediken.

De personages zijn fictief. Hun argumenten zijn opgebouwd uit de drie aangeleverde documenten, Bijbelteksten, historische belijdenissen en lexicale bronnen. Polemische formuleringen uit de bronstukken zijn niet als oordeel over personen overgenomen. Een taalkundig argument beslist bovendien nooit alleen een theologische kwestie: grammatica, genre, context, canon en traditie blijven allemaal relevant.

Bijbelverwijzingen staan in de lopende tekst. De noten tussen vierkante haken verwijzen naar de bronnenlijst. Dit essay spreekt met pastorale terughoudendheid: het beschrijft overtuigingen en kerkelijke gevolgen, maar doet geen uitspraak over de eeuwige bestemming van concrete personen.

1. De regen aan het raam

Het was laat in de middag. Regen liep in smalle banen over het raam van het kleine café tegenover de kerk. Thomas had zijn Bijbel vol gekleurde briefjes op tafel gelegd. Miriam kwam binnen met twee boeken en de verontschuldigende glimlach van iemand die wist dat het gesprek langer zou duren dan één kop koffie.

Thomas — We kennen elkaar lang genoeg om niet om de hete brij heen te draaien. Jij gelooft dat God uiteindelijk allen met Zich verzoent. Ik vrees dat die leer de waarschuwingen van Jezus afzwakt.

Miriam — En ik vrees dat jouw voorstelling Gods overwinning kleiner maakt dan Paulus haar beschrijft. Maar laat mij jouw positie eerst goed zeggen: jij gelooft niet dat God plezier heeft in straf. Je denkt dat liefde zonder recht geen echte liefde is, dat een mens Gods genade werkelijk kan weigeren en dat de Schrift een definitieve ernst aan die weigering verbindt.

Thomas — Dat is eerlijk. Laat mij hetzelfde doen. Jij ontkent oordeel niet. Je ziet vuur, straf en de tweede dood als reële confrontaties met Gods heiligheid, maar je denkt dat hun doel uiteindelijk herstel is. Je wilt zonde dus niet bagatelliseren; je vraagt of Gods oordeel zijn genezende bedoeling ooit opgeeft.

Miriam — Precies. Misschien is onze eerste winst dat “alverzoening” niet automatisch betekent: iedereen gaat zonder bekering rechtstreeks naar de hemel. En “traditionele leer” betekent niet automatisch: God martelt mensen met genoeg.

Zij spraken af dat ieder het sterkste argument van de ander zou herhalen voordat hij of zij antwoordde. De regen werd harder, maar aan tafel werd de toon zachter.

Gespreksregel

Weerleg nooit een karikatuur. Vraag eerst: “Heb ik jouw overtuiging zo verwoord dat jij je erin herkent?”

2. Wat bedoelen we met orthodox?

Thomas — De geloofsbelijdenissen spreken over Christus die zal terugkomen om levenden en doden te oordelen. De klassieke kerken hebben doorgaans geleerd dat de menselijke geschiedenis op een werkelijk oordeel uitloopt. De katholieke catechismus noemt de hel een definitieve zelfuitsluiting uit de gemeenschap met God; de Westminster Confessie spreekt scherper over eeuwige pijn en verderf [5][6].

Miriam — Maar “doorgaans” is belangrijk. De traditie is geen blok zonder naden. Oosterse schrijvers benadrukken soms dat dezelfde goddelijke liefde door de één als vreugde en door de ander als pijn wordt ervaren. Protestantenversillen tussen eeuwige bewuste straf en vernietiging. En enkele oude stemmen, onder wie Gregorius van Nyssa volgens veel onderzoekers, spreken veel universeler [8].

Thomas — Dat erken ik. Orthodoxie is dus een familie van opvattingen met grenzen, niet één mechanische kaart van het hiernamaals. Wat de meeste klassieke formuleringen verenigt, is dat het oordeel niet wordt gereduceerd tot een tijdelijke pedagogische fase waarvan de goede afloop voor ieder vaststaat.

Miriam — Terwijl universalisten zeggen dat juist de canonieke breedte ruimte geeft om oordeel én uiteindelijk herstel te belijden. Zij wijzen op Romeinen 5:18, 1 Korintiërs 15:22–28, Filippenzen 2:10–11, Kolossenzen 1:19–20 en Gods wil dat allen gered worden in 1 Timotheüs 2:4.

Thomas — En de traditionele lezer antwoordt met Matteüs 25:46, Marcus 9:43–48, 2 Tessalonicenzen 1:9 en Openbaring 14 en 20. Ons verschil is dus niet: één leest de Bijbel en de ander niet. Het is: welke teksten vormen de horizon waarbinnen de andere teksten moeten worden uitgelegd?

Belangrijke nuance

Klassiek christelijk geloof omvat meerdere modellen van de hel. Eeuwige bewuste straf is historisch dominant in veel westerse tradities, maar conditionele onsterfelijkheid wordt eveneens door orthodox-belijdende christenen verdedigd.

3. Het hart van God

De serveerster bracht soep. Miriam brak een stuk brood en legde het midden op het bord, alsof de vraag naar Gods karakter niet zonder een tastbaar teken van gastvrijheid besproken kon worden.

Miriam — Mijn diepste vraag is niet eerst hoe lang straf duurt. Zij is: wie is God? Als God in Christus vijanden liefheeft en ons opdraagt hetzelfde te doen, kan Zijn laatste verhouding tot vijanden dan uitsluitend vergelding zijn?

Thomas — Mijn Godsbeeld begint eveneens bij Christus, maar ook bij Zijn waarschuwingen. Liefde is geen concurrent van heiligheid. Een God die het kwaad nooit definitief “nee” zegt, zou slachtoffers kunnen verraden. Het kruis laat niet zien dat zonde onbelangrijk is; het laat zien hoe kostbaar verzoening is.

Miriam — Ik zeg niet dat God nooit nee zegt. Ik zeg dat Zijn nee tegen de zonde uiteindelijk een ja tegen het schepsel kan zijn. Het oordeel ontmaskert, breekt trots en zuivert. De vraag is of de Geneesheer ooit stopt met genezen omdat de patiënt lang weerstand bood.

Thomas — En ik vraag of die vergelijking de morele persoon niet tot patiënt reduceert. Liefde kan niet dwingen zonder liefde te beschadigen. De verloren zoon werd niet aan een touw naar huis getrokken.

Miriam — Maar de vader liet hem ook niet ophouden zoon te zijn. Misschien kan God overtuigen zonder te dwingen: niet door de wil te vernietigen, maar door alle leugen weg te nemen zodat de wil eindelijk helder ziet.

Hun Godsbeelden lagen dichter bij elkaar dan hun conclusies: beiden beleden een heilige liefde en een liefdevolle heiligheid. Het geschil ging over de vraag of goddelijke liefde uiteindelijk weerstaan kan blijven.

4. Vrijheid: de deur die op slot kan

Thomas — Voor mij is libertaire vrijheid belangrijk: de mens kan werkelijk anders kiezen. God stelt leven en dood voor ons. Wie tot het einde weigert, wordt niet door God tot liefde geprogrammeerd.

Miriam — Maar veel orthodoxe christenen zijn compatibilist. Augustijnse en gereformeerde tradities zeggen dat een keuze vrij kan zijn wanneer zij uit iemands verlangens voortkomt, ook als die verlangens binnen Gods voorzienigheid vallen. Dus “traditioneel” en “libertair” zijn geen synoniemen.

Thomas — Terecht. De recente herziening van de Stanford Encyclopedia over voorkennis en vrije wil laat zien dat de oude spanning nog steeds verschillende oplossingen kent: tijdloos weten, middelkennis, zachte feiten, compatibilisme en open theïsme [7]. Voorkennis alleen is niet hetzelfde als dwang.

Miriam — Mijn vraag is bovendien waarom een keuze die in onwetendheid, trauma, verslaving of zelfbedrog wordt gemaakt, eeuwig onveranderlijk zou moeten zijn. Is de wil in dit leven ooit volledig vrij? Universele verzoening kan worden gedacht als de voltooiing van vrijheid: God geneest de voorwaarden waaronder wij verkeerd willen.

Thomas — De tegenwerping is dat je de mogelijkheid van een blijvend nee vooraf uitsluit. Als God garandeert dat iedereen uiteindelijk ja zegt, lijkt het eindresultaat vast te liggen.

Miriam — Een musicus die eindelijk zuiver hoort, wordt niet gedwongen wanneer zij de dissonant oplost. Zekerheid over de uiteindelijke genezing hoeft het vrijwillige karakter van iedere stap niet op te heffen. Maar ik geef toe: universalisten moeten zorgvuldig uitleggen hoe Gods onoverwinnelijke genade persoonlijke verantwoordelijkheid niet oplost.

Vrije wil is niet één begrip

Libertaire vrijheid: men kon onder exact dezelfde omstandigheden anders handelen.

Compatibilistische vrijheid: men handelt vanuit de eigen verlangens zonder externe dwang. Beide modellen komen binnen klassieke christelijke tradities voor.

5. Gods wil en Gods overwinning

Miriam — Paulus schrijft dat God wil dat alle mensen gered worden en dat Hij de Redder van alle mensen is, in het bijzonder van gelovigen. Als Gods wijsheid en macht volmaakt zijn, waarom zou Zijn heilswil uiteindelijk mislukken?

Thomas — Omdat “willen” in de Schrift verschillende betekenissen kan hebben. God kan iets verlangen zonder het dwingend te besluiten. Jezus klaagt over Jeruzalem: Ik wilde bijeenbrengen, maar jullie wilden niet. Liefde laat weerstand toe.

Miriam — Toch gaat 1 Korintiërs 15 verder dan verlangen. Zoals allen in Adam sterven, zo zullen allen in Christus levend gemaakt worden; de laatste vijand, de dood, wordt tenietgedaan; uiteindelijk is God alles in allen.

Thomas — De traditionele uitleg leest “allen” verbondsmatig: allen die bij Adam horen sterven, allen die bij Christus horen leven. De opstandingsorde in het hoofdstuk spreekt over wie van Christus zijn. En zelfs wanneer iedereen lichamelijk opstaat, volgt daar niet automatisch zaligmakende gemeenschap uit.

Miriam — De universalistische lezing antwoordt dat Paulus de schaal bewust parallel maakt en dat “alle dingen onderwerpen” niet hetzelfde is als eindeloos in vijandschap bewaren. Filippenzen 2 beschrijft ieder kniebuigen en iedere tong die Jezus als Heer belijdt. In Paulus is zo’n belijdenis doorgaans door de Geest.

Thomas — Maar gedwongen erkenning van koningschap is nog geen liefdevolle overgave. Daar ligt onze hermeneutische breuk: jij hoort in de universele taal de bestemming van ieder schepsel; ik hoor de kosmische openbaring van Christus’ heerschappij, waarin ook verslagen vijanden Zijn recht erkennen.

6. Een woord met een lange adem: aiōn

Infographic 1 — Het semantische bereik van aiōn

Thomas schoof een notitieboek naar voren. Bovenaan stond in Griekse letters: αἰών.

Thomas — Laten we beginnen met wat het woord niet doet. Aiōn is geen mathematische stopwatch. Het kan leven of levensduur, generatie, tijdperk, wereldorde, een lange duur of—afhankelijk van context en formulering—eeuwigheid aanduiden. De recente Cambridge Greek Lexicon vermeldt zowel “lifetime/age” als “all time, eternity”; LSJ laat dezelfde semantische breedte zien [1][2].

Miriam — Dat is precies waarom “aiōn betekent altijd eindeloos” onhoudbaar is. In het Nieuwe Testament staat “deze aiōn” tegenover “de komende aiōn”; er zijn “aiōnes” in het meervoud; Christus’ komst is aan het einde van de aiōnes. Een tijdperk kan dus begrensd zijn.

Thomas — Maar de omgekeerde slogan—“aiōn betekent altijd een begrensd tijdperk”—is even onhoudbaar. Uitdrukkingen als “tot in de aiōnes van de aiōnes” functioneren doxologisch als zeer sterke taal voor altijddurendheid. Het woord krijgt zijn duur uit onderwerp, context, genre en idiomatische combinatie.

Miriam — Akkoord. Etymologie beslist het niet. Dat een woord verwant is aan “age” betekent niet dat elke afleiding uitsluitend “een eindig tijdperk” kan betekenen. Net zo min bewijst een traditionele vertaling met “eeuwig” dat iedere afzonderlijke occurrence oneindige duur uitdrukt.

Thomas — Dan hebben we al een belangrijke correctie op beide kampen: een concordante één-op-éénvertaling kan nuttig zijn als studiehulpmiddel, maar betekenis ontstaat niet door één Nederlands etiket overal af te drukken.

Woordstudie in één zin

Aiōn heeft een semantisch bereik van levensduur en tijdperk tot wereldorde en eeuwigheid. De context bepaalt welke betekenis op een plaats het meest waarschijnlijk is.

7. Het bijvoeglijk naamwoord aiōnios

Miriam — Aiōnios is afgeleid van aiōn en kan betekenen: behorend bij de aiōn, duurzaam, eeuwig. In “tijden van de aiōnes” kan het niet eenvoudig “eindeloos” betekenen, want er wordt over een vóór en een verborgenheid gesproken.

Thomas — Toch geven toonaangevende lexica voor vroegchristelijk Grieks bij aiōnios ook “zonder einde” of “eeuwig”, afhankelijk van het referent, en gebruiken joodse en christelijke teksten het voor God, leven, verbond en oordeel. Afleiding alleen fixeert de duur niet [3].

Miriam — Het belangrijkste universalistische argument is kwalitatief: “eeuwig leven” is het leven van de komende eeuw, het goddelijke leven. Aiōnios zegt dan primair tot welke werkelijkheid iets behoort, niet hoeveel kalenderjaren het duurt.

Thomas — Maar kwalitatief en duratief sluiten elkaar niet uit. Als het leven van de komende eeuw onverderfelijk is, is het ook blijvend. In Matteüs 25:46 staat hetzelfde adjectief bij straf en leven. De parallel maakt het taalkundig moeilijk om zonder extra argument de ene duur begrensd en de andere onbegrensd te noemen.

Miriam — Moeilijk, maar niet onmogelijk: zelfstandige naamwoorden kunnen het bereik kleuren. Een “eeuwige redding” kan een definitief resultaat hebben, ook als de reddingshandeling niet eindeloos doorgaat. Zo zou een straf van de komende eeuw een beslissende, doelgerichte straf kunnen zijn.

Thomas — Dan moet de universalist dat uit de bredere context aantonen, niet uit het woordenboek alleen. En de traditionalist moet evenzeer erkennen dat “aiōnios staat er” geen volledige exegese is.

8. Kolasis: straf of snoeien?

Miriam — Het zelfstandig naamwoord in Matteüs 25:46 is kolasis. Universalisten wijzen erop dat het in oudere Griekse contexten met snoeien en corrigeren verbonden kan zijn. Zij vertalen daarom soms “tuchtiging” en zien een herstellend doel.

Thomas — Maar woordgeschiedenis is geen automatische betekenis. In het Grieks van de joodse en vroegchristelijke periode kan kolasis gewoon straf betekenen. De context van schapen en bokken, scheiding en vuur is ernstig. Men mag niet doen alsof het woord zelf herstel garandeert.

Miriam — Dat accepteer ik. Toch garandeert “straf” evenmin vergelding zonder einde. Ook in het Nederlands kan straf beschermen, rechtzetten of vormen. De vraag naar doel en duur blijft contextueel.

Thomas — De parallel met leven, de finale rechtszitting en andere waarschuwingsteksten ondersteunen voor mij de traditionele lezing. Bovendien kan de afwezigheid van een expliciete herstelzin betekenisvol zijn.

Miriam — Voor mij wordt deze passage gelezen binnen het grotere evangelie, waarin oordeel dient aan de komst van Gods koninkrijk. De werken van barmhartigheid die worden genoemd tonen dat het oordeel werkelijk is; zij zeggen niet rechtstreeks dat Gods relatie tot de veroordeelden na iedere mogelijke eeuw onveranderlijk blijft.

Zij schreven samen in de kantlijn: kolasis betekent in deze tekst werkelijk straf. Over het uiteindelijke doel en de onbegrensde duur daarvan beslist het woord alleen niet.

9. Vier woorden die vaak “hel” worden

Infographic 2 — Vier termen die vaak met “hel” worden verbonden

Thomas — Veel verwarring begint doordat één Nederlands woord vier bijbelse termen bedekt: Sjeool, Hades, Gehenna en Tartarus.

Miriam — Sjeool is in het Oude Testament het dodenrijk of grafachtige verblijf van de doden; Hades is de gebruikelijke Griekse tegenhanger. In Openbaring worden dood en Hades zelf in de poel van vuur geworpen. Daarom mogen we Hades niet zonder meer gelijkstellen aan de uiteindelijke hel.

Thomas — Gehenna verwijst naar het dal van Hinnom en wordt in Jezus' onderwijs beeldspraak voor eschatologisch oordeel. Het “onuitblusbare vuur” zegt ten minste dat niemand Gods oordeel kan stoppen. De traditionalist leest het vaak als blijvende straf; de annihilationist als een vuur dat volledig verteert; de universalist als goddelijk vuur dat zuivert.

Miriam — Tartarus komt als werkwoord alleen in 2 Petrus 2:4 voor en gaat daar over gevallen engelen die tot het oordeel worden vastgehouden. Het mag niet dienen als universele technische definitie van de bestemming van iedere ongelovige.

Thomas — Dan zou mijn definitie zijn: de hel is de uiteindelijke toestand van oordeel en uitsluiting van Gods zalige gemeenschap voor wie onboetvaardig buiten Christus blijft. Beelden van vuur, duisternis, verderf en tweede dood beschrijven de ernst daarvan.

Miriam — Mijn definitie zou het woord liever per tekst uitpakken. Als verzamelterm: hel is de pijnlijke werkelijkheid waarin het schepsel door Gods heilige waarheid wordt geoordeeld en van leugen wordt ontdaan. Ik voeg eraan toe—en daar verschillen wij—dat die toestand niet Gods laatste woord over het schepsel hoeft te zijn.

Werkdefinitie

“Hel” is geen enkelvoudig grondwoord, maar een latere verzamelterm. Goede exegese benoemt per passage of het gaat om Sjeool, Hades, Gehenna, Tartarus, de poel van vuur, buitenste duisternis of verderf.

10. Vuur: marteling, vernietiging of loutering?

Buiten was de regen opgehouden. In de natte straat weerspiegelden de lampen als lange vlammen.

Thomas — Vuur in de Schrift vernietigt en straft. Sodom, kaf en dorre ranken zijn geen zachte beelden. Openbaring spreekt over de poel van vuur en de tweede dood.

Miriam — Vuur zuivert ook: metaal wordt gelouterd, werken worden beproefd, God zelf heet een verterend vuur. Maleachi spreekt over de smelter die de zonen van Levi reinigt. Het symbool heeft dus meerdere functies.

Thomas — We mogen functies niet verwisselen. Dat vuur gelovigen zuivert, bewijst niet dat elke oordeelsvlam reddend is. In verhalende en apocalyptische taal moet de lokale context regeren.

Miriam — Mee eens. Maar ook de traditionalist moet oppassen om apocalyptische beelden tot fysische reportage te maken. Vuur en buitenste duisternis kunnen niet beide letterlijk dezelfde ruimtelijke beschrijving zijn. Zij communiceren waarheid door beelden.

Thomas — Daarom houd ik vast aan de werkelijkheid achter het beeld: verlies, schaamte, oordeel en afgesneden zijn van vreugde. Ik hoef niet te speculeren over chemisch vuur.

Miriam — En ik houd vast aan de identiteit van Degene achter het beeld: de Rechter is ook de Gekruisigde. Daarom durf ik te hopen dat Zijn vuur alles vernietigt wat onmenselijk is, niet noodzakelijk de mens die Hij schiep.

11. Komt er een einde aan eeuwige straf?

Thomas — Als je mij rechtstreeks vraagt, antwoord ik vanuit de meerderheidstraditie: nee. Matteüs 25:46, het onuitblusbare vuur, de onsterfelijke worm, “rook tot in de eeuwen der eeuwen” en de definitieve scheiding wijzen samen op een onomkeerbare uitkomst.

Miriam — Mijn antwoord is: het oordeel kan aiōnios heten en toch behoren tot Gods heilsorde van de eeuwen. De Schrift spreekt over komende eeuwen, het herstel van alle dingen, de verzoening van alle dingen en het moment waarop de dood niet meer is. Dan kan straf eindigen wanneer zij haar doel bereikt.

Thomas — Maar Openbaring 20 plaatst de poel van vuur na opstanding en oordeel. Wie niet in het boek des levens staat, wordt erin geworpen. De tekst biedt daar geen expliciete uitgang.

Miriam — Apocalyptiek vertelt tegelijk dat de poorten van het Nieuwe Jeruzalem nooit worden gesloten en dat de bladeren tot genezing van de volken dienen. De koningen die eerder vijandig waren brengen hun heerlijkheid binnen. Ik zeg niet dat dit een sluitend bewijs van postmortale bekering is; het is een opening in de beeldwereld.

Thomas — En ik zeg niet dat ik de grenzen van Gods barmhartigheid kan tekenen. Maar pastorale eerlijkheid vraagt dat ik niet beloof wat de waarschuwendende teksten niet beloven.

Miriam — Pastorale eerlijkheid vraagt mij tegelijk dat ik Gods universele beloften niet tot retorische overdrijving maak. Daarom onderscheid ik dogmatisch universalisme—“ik weet dat allen gered worden”—van hoopvol universalisme—“ik mag bidden en hopen voor allen”.

Kort antwoord

De traditionele zienswijze zegt: de uiteindelijke straf of uitsluiting eindigt niet. De universalistische zienswijze zegt: het oordeel is werkelijk en kan lang duren, maar eindigt wanneer Gods verzoenende doel volledig is bereikt. De woordvorm aiōnios alleen beslecht het debat niet.

12. De tweede dood en de laatste vijand

Miriam — “De laatste vijand die tenietgedaan wordt, is de dood.” Als de tweede dood eindeloos mensen gevangenhoudt, is de dood dan werkelijk verslagen?

Thomas — Openbaring noemt de poel van vuur de tweede dood. “Dood” kan blijvende uitsluiting betekenen, niet noodzakelijk ophouden te bestaan. Dat dood en Hades in de poel worden geworpen laat zien dat de voorlopige doodstoestand wordt beëindigd; het sluit een definitief oordeel niet uit.

Miriam — Het werkwoord katargeō in 1 Korintiërs 15 betekent buiten werking stellen of tenietdoen. Paulus eindigt met God alles in allen. Ik kan moeilijk zien hoe een blijvend rijk van hopeloze vervreemding binnen dat “alles” past.

Thomas — Omdat Gods universele heerschappij ook kan betekenen dat niets zich nog succesvol tegen Hem verzet. Een gevangen vijand is overwonnen, ook wanneer hij geen vriend is geworden.

Miriam — Maar het kruis overwint vijanden door hen met God te verzoenen, zegt Romeinen 5. De kwaliteit van Gods overwinning is niet alleen onderwerping maar vrede.

Thomas — Dat geldt onweersprekelijk voor wie in Christus is. Onze twist blijft of de universele kosmische taal iedere individuele persoon zonder uitzondering insluit in zaligmakende verzoening, of de reikwijdte van Christus’ sufficiënte werk en koningschap beschrijft zonder de menselijke ontvangst te automatiseren.

13. Recht doen aan slachtoffers

Het gesprek werd stiller toen Miriam vertelde over iemand die jarenlang door een kerkelijk leider was vernederd. Een leer over vergeving kon voor slachtoffers als een nieuwe dwang klinken.

Thomas — Daarom verzet ik mij tegen goedkope alverzoening. Wanneer men zegt “uiteindelijk komt alles goed” zonder waarheid, berouw en genoegdoening, wordt hoop een deken over het kwaad.

Miriam — Daar verzet ik mij ook tegen. Universele verzoening zonder oordeel is moreel leeg. Een dader kan niet worden “gered” terwijl hij de waarheid blijft ontkennen. Heil betekent dat de leugen sterft, schuld wordt erkend en de persoon zo diep verandert dat herstel geen toneelstuk is.

Thomas — Maar sommige schade kan niet worden teruggedraaid. Een slachtoffer is niemand verzoening verschuldigd en hoeft in de eeuwigheid niet gedwongen naast de dader te zitten.

Miriam — Zeker. Gods herstel mag nooit als religieuze druk op menselijke relaties worden toegepast. Vergeving, verzoening, vertrouwen en hereniging zijn verschillende zaken. Alleen God kan recht doen zonder het slachtoffer opnieuw te belasten.

Thomas — Dan delen wij dat eeuwige ernst nodig is. Ik vind haar in een definitieve grens; jij in een oordeel dat zo lang en diep gaat als nodig is om waarheid te herstellen.

Miriam — En beiden moeten wij leren dat speculatie over de hel nooit belangrijker mag worden dan bescherming van wie nu door een hel gaat.

14. Wat staat er op het spel?

Thomas — In de traditionele zienswijze kan alverzoening een ernstige dwaling heten omdat zij een definitieve waarschuwing herinterpreteert. Sommige kerken zullen iemand die haar actief onderwijst niet toelaten tot ambt, prediking of onderschrijving van een belijdenis.

Miriam — Maar zeggen zij ook dat iedere universalist verloren is?

Thomas — Dat mag geen mens vanzelfsprekend zeggen. Kerkelijke orthodoxie en Gods oordeel over een persoon zijn niet identiek. Een gemeenschap kan een leer onverenigbaar met haar belijdenis vinden zonder te beweren dat zij het hart, de kennis of de uiteindelijke bestemming van ieder individu kent.

Miriam — De kritiek is vaak dat alverzoening evangelisatie overbodig maakt, bekering uitstelt en zonde relativeert.

Thomas — Ja. Als de einduitkomst gegarandeerd is, vreest men dat de urgentie van “heden, indien u Zijn stem hoort” verdwijnt. Ook kan vertrouwen op postmortale correctie een belofte worden waarvoor men onvoldoende expliciete grond ziet.

Miriam — De universalist antwoordt dat liefde, waarheid en gemeenschap met Christus nu intrinsiek goed zijn. Men waarschuwt een kind toch voor vuur, ook als genezing na brandwonden mogelijk is. Paulus’ hoop op kosmische verzoening maakte zijn zending niet lui; zij droeg haar.

Thomas — Dan is de praktische toets belangrijk: brengt een leer nederigheid, heiliging, missie en zorg voor slachtoffers voort? Vrukt bewijst een leer niet, maar slechte vrucht kan wel een waarschuwing zijn.

Mogelijke kerkelijke gevolgen

Afhankelijk van denominatie: pastorale correctie, begrenzing van onderwijs of ambt, weigering van lidmaatschaps- of belijdenisonderschrijving, of formele tucht. Geen van deze maatregelen geeft mensen het recht om eigenmachtig iemands eeuwige bestemming vast te stellen.

15. De angst om te verdwalen

Thomas draaide zijn lege kopje langzaam rond. “Mijn zorg,” zei hij, “is niet alleen exegetisch.”

Thomas — Ik heb mensen horen zeggen: als iedereen toch gered wordt, maakt mijn keuze niet uit. Dan wordt een moeilijke roep tot bekering vervangen door geruststelling.

Miriam — En ik heb mensen ontmoet die door angst voor eindeloze marteling God niet konden liefhebben. Hun geloof werd paniekmanagement. Ook dat kan de boodschap vervormen.

Thomas — Misbruik van een leer weerlegt haar waarheid niet. Maar het verplicht haar verdedigers wel tot pastorale zelfkritiek. Dreiging mag geen instrument worden om kwetsbare mensen te beheersen.

Miriam — Evenzo weerlegt troost de universalistische leer niet en bewijst haar ook niet. Ik moet oppassen dat mijn verlangen niet stiekem mijn exegese regeert. Een aangename conclusie kan nog steeds onjuist zijn.

Thomas — Misschien kunnen we dit samen zeggen: niemand moet zijn geweten verdoven met een theorie over later. Het evangelie roept nu tot geloof, recht en liefde.

Miriam — En niemand hoeft te geloven dat zijn hoop barmhartiger is dan God. Wij mogen onze doden en onze vijanden aan Hem toevertrouwen zonder Zijn oordeel over te nemen.

16. Historische stemmen

Miriam — Universalistische hoop is geen moderne uitvinding. Origenes ontwikkelde een vorm van apokatastasis, al zijn kosmologie en pre-existentieleer omstreden. Gregorius van Nyssa wordt door veel onderzoekers als sterke getuige voor universeel herstel gelezen [8].

Thomas — Maar men moet voorzichtig zijn met terugprojectie. Vroege teksten gebruiken soms universele taal zonder een uitgewerkt systeem. Bovendien werden bepaalde origenistische stellingen veroordeeld. Dat maakt niet elke hoop van Gregorius automatisch veroordeeld, maar het toont dat “de vroege kerk was universalistisch” te grof is.

Miriam — Net zo grof is “de kerk heeft altijd precies één helleer gehad”. Augustinus werd in het Westen bijzonder invloedrijk, maar Syrische en Griekse tradities gebruikten andere accenten. Historische aanwezigheid bewijst trouwens geen waarheid; zij weerlegt alleen de bewering dat de vraag nooit binnen christelijke kaders is gesteld.

Thomas — De belijdenissen wegen voor kerken zwaarder dan losse stemmen. De katholieke catechismus en gereformeerde belijdenissen formuleren een definitieve uitkomst duidelijk [5][6].

Miriam — En sommige hedendaagse theologen onderscheiden tussen leren dat allen gered worden en hopen dat allen gered worden. Die tweede vorm probeert de waarschuwingen te laten staan en tegelijk voor allen te bidden.

Thomas — Dat onderscheid helpt. Ik kan universele zekerheid afwijzen en toch erkennen dat een christen niet naar het verloren gaan van iemand mag verlangen.

17. Een gezamenlijke lezing van Matteüs 25

Zij lazten het hoofdstuk langzaam, zonder eerst hun systeem op tafel te leggen.

Thomas — De Mensenzoon komt in heerlijkheid, de volken worden verzameld, en er is een scheiding. De maatstaf raakt concrete barmhartigheid. Dit is geen abstract examen Grieks.

Miriam — En beide groepen zijn verrast. Het oordeel onthult Christus in de hongerige, vreemde, zieke en gevangene. Een leer over het einde die ons onverschillig maakt voor deze mensen, heeft de passage gemist.

Thomas — “Eeuwig vuur” is bereid voor de duivel en zijn engelen. “Eeuwige straf” en “eeuwig leven” staan parallel. Dat ondersteunt mijn lezing van een definitieve scheiding.

Miriam — Ik voel het gewicht daarvan. Mijn vraag blijft of de tekst de functie en duur voorbij de komende eeuw definieert, of de beslissende ernst van het messiaanse oordeel. Maar ik zal de passage niet reduceren tot “aiōnios betekent tijdperk”.

Thomas — En ik zal niet doen alsof één adjectief alle andere vragen over Gods doel, beeldspraak en canon overbodig maakt.

Miriam — Dan gehoorzamen we vandaag hetzelfde: Christus liefhebben in de minste. Misschien wordt eschatologie pas betrouwbaar wanneer zij onze handen opent.

18. Aan het einde van de avond

De eigenaar zette stoelen op tafels. Thomas en Miriam stopten hun boeken in hun tassen, maar lieten de Bijbel nog even open liggen.

Thomas — Ik blijf geloven dat de Schrift ons waarschuwt voor een definitieve verlorenheid. Ik kan daarom niet leren dat alle mensen zeker gered worden. Gods liefde neemt onze keuze en Zijn oordeel volkomen ernstig.

Miriam — Ik blijf geloven dat Gods oordeel deel is van Zijn overwinnende verzoening. Ik hoop niet op een goedkope afloop, maar op de uiteindelijke vrijwillige belijdenis en genezing van alle schepselen in Christus.

Thomas — Wat heb jij van mijn kant beter leren zien?

Miriam — Dat de traditionele leer niet noodzakelijk uit wreedheid voortkomt, maar uit eerbied voor waarschuwingen, slachtoffers en verantwoordelijkheid. En dat ik taalkunde niet als toverstaf mag gebruiken.

Thomas — Ik heb geleerd dat alverzoening niet noodzakelijk oordeel ontkent, en dat universele teksten echte exegetische druk uitoefenen. Ook moet ik “hel” preciezer gebruiken en mijn pastorale taal zuiveren van speculatie.

Miriam — Kunnen we samen eindigen met wat we wel weten?

Thomas — Christus is Rechter en Redder. Bekering is geen theoretische kwestie. Gods oordeel is rechtvaardig. Gods barmhartigheid is groter dan ons begrip. En wij zijn geroepen tot waarheid zonder hoogmoed.

Zij baden niet dat de ander zou verliezen. Zij baden om licht, om heiligheid, om redding voor wie ver weg was en om een kerk die het laatste woord aan God durfde te laten.

Open einde

Het gesprek eindigt niet met een kunstmatig compromis. Vriendschap vraagt niet dat verschillen verdwijnen, wel dat waarheid en liefde niet van elkaar worden losgemaakt.

Bijlage A — De belangrijkste verschillen naast elkaar

Vraag	Traditioneel-orthodoxe hoofdstroom	Christelijke alverzoening
Laatste uitkomst	Een definitieve tweedeling; de verlorenen blijven uitgesloten of gaan ten onder, afhankelijk van het helmodel.	Alle schepselen worden uiteindelijk door oordeel heen vrijwillig met God verzoend.
Doel van oordeel	Rechtvaardige vergelding, openbaring van waarheid en definitieve bevestiging van Gods orde; soms ook correctie vóór het laatste oordeel.	Altijd waarachtig en pijnlijk, maar uiteindelijk gericht op genezing, bekering en herstel.
Godsbeeld	Heilige liefde respecteert verantwoordelijkheid en kan een blijvend nee bevestigen.	Heilige liefde overwint ieder nee zonder de persoon te vernietigen.
Vrije wil	Vaak libertair uitgelegd, maar ook compatibilistische modellen komen klassiek voor.	De genezen wil kiest uiteindelijk vrij voor het ware Goed; genade is onweerstaanbaar door overtuiging, niet door geweld.
Aiōn / aiōnios	Contextueel meerduidig, maar in oordeelsteksten vaak altijddurend, vooral door parallellen en vaste uitdrukkingen.	Contextueel meerduidig; vaak “tijdperk” of “van de komende eeuw”, zodat oordeel begrensd kan zijn.
Matteüs 25:46	De parallel tussen eeuwige straf en eeuwig leven wijst op gelijke, onbegrensde duur.	De parallel wijst op twee werkelijkheden van de komende eeuw; doel en uiteindelijke afloop vragen canonieke uitleg.
Universele teksten	Beschrijven de reikwijdte van	Beschrijven uiteindelijk

Vraag	Traditioneel-orthodoxe hoofdstroom	Christelijke alverzoening
	Christus' werk, koningschap of alle groepen, niet noodzakelijk de redding van ieder individu.	werkelijk ieder mens en alle dingen in zaligmakende verzoening.
Pastorale waarschuwing	Maak oordeel niet tijdelijk en beloof geen postmortale mogelijkheid die de tekst niet expliciet geeft.	Maak God niet tot eeuwige folteraar en sluit herstel niet uit waar de Schrift universele hoop geeft.

Bijlage B — Woordstudie αἰών (aiōn) en αἰώνιος (aiōnios)

1. Vorm en basisbetekenis

Aiōn (genitief aiōnos) is een zelfstandig naamwoord. In de geschiedenis van het Grieks kan het verwijzen naar leven of levensduur, generatie, een lange periode, een tijdperk, de huidige of toekomstige wereldorde en, in bepaalde contexten of idiomen, eeuwigheid. Aiōnios is het bijvoeglijk naamwoord: bij een aiōn behorend, langdurig, blijvend of eeuwig.

2. Waarom één vaste Nederlandse vertaling tekortschiet

Woorden hebben een semantisch bereik. “Bank” kan een zitmeubel of financiële instelling zijn; de context selecteert. Evenzo kan “deze aiōn” niet “deze eindeloosheid” betekenen, terwijl “God zij heerlijkheid tot in de aiōnes van de aiōnes” niet natuurlijk als een paar korte tijdvakken wordt gehoord. Een concordante vertaling toont woordverbanden, maar kan contextuele betekenis verbergen.

3. Nieuwtestamentische patronen

Belangrijke patronen zijn: “deze aiōn” tegenover “de komende”; “vóór de aiōnes”; meervoudige aiōnes; “vanaf de aiōn”; en versterkte formules als “tot in de aiōnes van de aiōnes”. Aiōnios staat bij God, Geest, leven, evangelie, verlossing, oordeel, vuur en straf. Het referent en de syntaxis beïnvloeden de duur.

4. Matteüs 25:46

Dezelfde vorm aiōnion bepaalt zowel kolasin (straf) als zōēn (leven). Dat is sterk bewijs voor een bewuste parallel. Het bewijst dat beide werkelijk tot de eschatologische orde behoren. Of de parallel ook exact gelijke eindeloze duur grammaticaal afdwingt, is de theologische discussie; men moet daarvoor de passage, Matteüs als geheel en de canon betrekken.

5. Wat lexica wel en niet doen

LSJ en de Cambridge Greek Lexicon documenteren betekenissen van levensduur/tijdperk tot eeuwigheid [1][2]. Nieuwtestamentische lexica geven voor *aiōnios* zowel langdurige/tijdperk-gerelateerde als eeuwige betekenissen [3]. Een lexicon levert mogelijke betekenissen en gebruiksvoorbeelden; het kiest niet zelfstandig een dogmatische uitkomst.

6. Veilige conclusie

De stelling “*aiōn* betekent nooit eeuwigheid” is lexicaal onjuist. De stelling “*aiōn* betekent altijd eindeloze duur” is eveneens onjuist. De verantwoordelijke vraag luidt per tekst: welk bereik wordt door grammatica, collocatie, genre, joodse achtergrond, referent en canonieke context geactiveerd?

Bijlage C — Kernteksten voor gezamenlijke studie

Teksten die vaak voor een definitieve tweedeling worden gelezen

Daniël 12:2; Matteüs 7:13–23; 10:28; 12:31–32; 25:31–46; Marcus 9:43–48; Lucas 16:19–31; Johannes 3:18, 36; 2 Tessalonicenzen 1:5–10; Hebreëen 6:1–8; 9:27; 10:26–31; Judas 7, 13; Openbaring 14:9–11; 20:10–15; 21:8.

Teksten die vaak voor universele verzoening worden gelezen

Psalm 22:28–30; Jesaja 45:22–24; Klaagliederen 3:31–33; Johannes 1:29; 3:17; 12:32; Handelingen 3:21; Romeinen 5:12–21; 8:18–23; 11:25–36; 1 Korintiërs 15:20–28; 2 Korintiërs 5:14–21; Filippenzen 2:9–11; Kolossenzen 1:15–20; 1 Timotheüs 2:1–6; 4:10; Titus 2:11; 1 Johannes 2:2; Openbaring 21:24–26; 22:2.

Teksten over Gods wil en menselijke respons

Deuteronomium 30:15–20; Ezechiël 18:23, 32; 33:11; Matteüs 23:37; Johannes 6:37–44; Romeinen 9–11; 1 Timotheüs 2:4; 2 Petrus 3:9; Openbaring 22:17.

Teksten over vuur als oordeel en loutering

Genesis 19; Jesaja 33:14; 66:24; Maleachi 3:1–4; Matteüs 3:10–12; Marcus 9:48–49; 1 Korintiërs 3:10–15; Hebreëen 12:29; 1 Petrus 1:6–7; Openbaring 20–21.

Bronnen en verantwoording

Aangeleverde documenten

- Alverzoeningsleer Deel 1.docx. Polemische bespreking van de alverzoeningsleer, met aandacht voor vrije wil, oordeel, aiōn en Matteüs 25:46.
- Alverzoening Deel 2 (3).docx. Vervolgdocument met uitgebreide weerleggingen en schriftverwijzingen.
- Christelijke Apologetiek.doc. Notities over waarheid, dialoog, Godsbeeld, zonde, verzoening en pastorale/apologetische houding.

Lexica, belijdenissen en recente online naslag

- [1] Scaife ATLAS / Perseus Digital Library. “αἰών” en Middle Liddell-entry.
<https://atlas.perseus.tufts.edu/lemma/4875/> (geraadpleegd 30 augustus 2026).
- [2] Cambridge Greek Lexicon. Preview-entry αἰών: betekenissen van leven en levensduur tot “all time, eternity”. Cambridge University Press, 2021.
https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781108623315_A45554777/preview-9781108623315_A45554777.pdf
- [3] Danker, F. W. (red.). A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature, 3e ed. (BDAG). University of Chicago Press, 2000. Geraadpleegd voor het semantische bereik van αἰών en αἰώνιος.
- [4] Liddell, H. G., Scott, R., Jones, H. S. A Greek-English Lexicon. Entries αἰών, αἰώνιος en αἰδίοις. Oxford / Perseus.
- [5] Catechism of the Catholic Church, §§1033–1037, “Hell”.
https://www.vatican.va/content/catechism/en/part_one/section_two/chapter_three/article_12/iv_hell.html
- [6] Westminster Confession of Faith, hoofdstuk 33, “Of the Last Judgment”. Westminster Theological Seminary / Orthodox Presbyterian Church. <https://wts.edu/wcf>
- [7] Zagzebski, L. “Foreknowledge and Free Will.” Stanford Encyclopedia of Philosophy, inhoudelijk herzien 17 februari 2026. <https://plato.stanford.edu/entries/free-will-foreknowledge/>
- [8] Ludlow, M. Universal Salvation: Eschatology in the Thought of Gregory of Nyssa and Karl Rahner. Oxford University Press, 2000. <https://academic.oup.com/book/25942>
- [9] Orthodox Church in America. “Eternal Life,” The Orthodox Faith.
<https://www.oca.org/orthodoxy/the-orthodox-faith/doctrine-scripture/the-symbol-of-faith/eternal-life>

[10] De Bijbel in de grondtalen en meerdere vertalingen; passages zijn inhoudelijk geparafraseerd en niet als vervanging van een specifieke vertaling geciteerd.

Methodische verantwoording

De online controle leverde geen “nieuwe ontdekking” op die het debat beslissend oplost. De actuele stand van het naslagwerk bevestigt juist dat het filosofische debat over goddelijke voorkennis en vrijheid meerdere levende modellen kent, en dat *aiōn/aiōnios* contextafhankelijke woorden zijn. Daarom presenteert het gesprek de lexicale gegevens als begrenzing van te stellige slogans, niet als een kort bewijs voor één eschatologisch systeem.

Historische en confessionele bronnen zijn beschrijvend gebruikt. De benaming “orthodox” in dit document is breed en mag niet worden gelezen als claim dat alle rooms-katholieke, oosters-orthodoxe en protestantse kerken identieke voorstellingen van straf, vuur, onsterfelijkheid of menselijke vrijheid hebben.